

ਧਰਮ ਜਾ ਮਜ਼ਹਬ

Lekh 51 Religion or Creed Part 6

ਪਿਛਲੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ, 'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ' ਜਾਂ 'ਮਜ਼ਹਬ', ਕਈ ਰੰਗਾਂ, ਰੇਖਾਂ, ਭੇਖਾਂ, ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕੋ-ਇਕ ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ—

ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਨਾਲ ਹੋਵੇਦਾ ਹੈ।
ਲੰਗ ਨ ਸਕੰਦਾ ਹੈ।
ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੈ।
ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਹੈ।
ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਹੈ।
ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ।
ਪ੍ਰੀਤ ਡੋਰੀ ਹੈ।
ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ ਹੈ।
ਪਿਆਰ-ਹਿੰਡੋਲਾ ਹੈ।
ਪ੍ਰੀਤ ਖਿੱਚ ਹੈ।
ਖਿੱਚ ਦਾ ਤੁਣਕਾ ਹੈ।
ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਪੜ੍ਹਿਆ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਸਮਝਿਆ ਸਮਝਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।
ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਵਲਵਲਿਆਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ।
ਮਨ ਦੀ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ।
ਦਿਮਾਗੀ ਫਲਸਫੇ (phylosophy) ਦੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ।

It has been related in the previous write-ups (on this topic) that in man's life, 'spiritual-religion' or 'creed' came into being and spread in many colours, forms guises, facets.

This one and only spiritual religion

is inlaid.
stays with one.
does not get discarded.
is self illuminated.
is command-like.
is the embodiment of shabad (Word).
is the embodiment of Naam.
is nectar-like.
is a love cord.
is love of ones inner being.
is the swing of love.
is the pull of love.
is the vibration of the pull.
cannot be learnt or taught.
cannot be studied or tutored.
cannot be understood or explained.
is not the subject matter of the intellect.
is not the strength of emotions.
is above the materialistic sphere.
is beyond the cleverness of the mine.
is beyond the grasp of intellectual philosophy.

ਬਾਹਰੋਂ ਠੋਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
 ਧਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
 ਅਪਨਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
 ਤਿਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
 ਸਰਬਗ ਧਰਮੁ ਹੈ ।
 ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮੁ ਹੈ ।

ਏਸ ਗੁਪਤ, ਇਲਾਹੀ, ਵਿਸ਼ਵ 'ਧਰਮੁ' ਦੁਆਰਾ, 'ਮਨੁਖ' ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਸਾਰੇ
 ਦੈਵੀ ਗੁਣ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਨਿਰਮਲਤਾ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ, ਪਿਰਮ-ਰਸ, ਚਾਉ, ਦਇਆ, ਖਿਮਾ,
 ਸੰਤੋਖ, ਪਰਉਪਕਾਰ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸੁਖ, ਅਨੰਦ, ਮੈਤ੍ਰੀ-ਭਾਵ, ਸ਼ਬਦ, ਨਾਮੁ ਸਹਜ-ਸੁਭਾਇ,
 ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਜੀਵ 'ਵਡ-ਭਾਗਾ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਾਹਰਮੁਖੀ 'ਧਰਮੁ', ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਰੰਗਾਂ-ਰੂਪਾਂ,
 ਭੇਖਾਂ, ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਹਨ, ਜੋ—

ਗੁਰੂਆਂ, ਅਵਤਾਰਾਂ, ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ,
 ਬਾਣੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਹੀ ਜੀਵਨ-ਸੋਧ ਦੇਣ ਲਈ ਚਲਾਏ ਹਨ ।

ਇਹ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਰਮ—

ਪੜ੍ਹਿਆ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਸਮਝਿਆ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਸਿਖਿਆ ਸਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਧਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਅਪਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਬਾਹਰੋਂ ਠੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਤਿਆਗਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
 ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
 ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ।
 ਮਾਨਸਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੈ ।
 ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੈ ।
 ਦਿਮਾਗੀ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ।
 ਹਉਮੈ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ।
 ਪਾਠ ਪੂਜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ।
 ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਆ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ।

cannot be forced upon from the outside.
 cannot be acquired.
 cannot be adopted.
 cannot be forsaken.
 is the omniscient religion.
 is the universal religion.

Through this secret, Divine, universal 'religion', all divine virtues such
 as purity, love, affection, adoration, love-relish, eagerness, mercy,
 forgiveness, contentment, charity, patience, comfort, bliss, love of friendship,
 shabad, Naam automatically and spontaneously enter the innermost
 consciousness of man and he becomes 'fortunate'.

On the other hand the outward religions which are started by Gurus,
 Avatars, lofty souls, to give correct life-guidance through their scriptures are
 in vogue in the materialistic sphere in various colours, shapes, and guises.

This outward religion –

is studied or being taught.
 is understood or being explained.
 is learnt or being tutored.
 is being acquired.
 is being adopted
 is being forced upon from outside.
 can be forsaken.
 can be changed.
 is the subject matter of the intellect.
 cannot go beyond mental desires.
 cannot go beyond intellectual knowledge.
 is the subject of intellectual philosophy.
 (functions) in the circle of egotism.
 definitely requires prayer-worship.
 cannot do without rites-rituals.

ਰਸਮਾਂ-ਰਿਵਾਜਾਂ ਦੀ ਜਕੜ ਵਿਚ ਹੈ ।
 ਰੀਤਾਂ ਰਿਵਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
 ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੈ ।
 ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਕਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਰੀਸੋ ਰੀਸੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
 ਭੇਖਾਂ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ, ਆਦਿ ।

ਇਸ ਬਾਹਰਮੁਖੀ 'ਧਰਮ' ਨੂੰ, ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਕਮਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ, ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਆਤਮਿਕ-ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਨਿਜੀ-ਧਰਮ' ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਰੇ 'ਅਉਗੁਣ'—ਜਿਹਾ ਕਿ ਹਉਮੈ, ਭਰਮ, ਹਨੇਰ, ਮੈਲ, ਦੁਜਾ-ਭਾਵ, ਈਰਖਾ, ਸਾੜਾ, ਪਾਪ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਧੌਖਾ, ਫਰੋਬ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਪਿਰਨਾ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਦਿ ਦਾ 'ਧਰਮ' ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਅਤੇ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਐਨ ਉਲਟ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ 'ਹਨੇਰਾ' ਅਤੇ 'ਚਾਨਣ' ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ ।

“ਪ੍ਰਾਨੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਪਗ ਲਾਗੋ ॥
 ਸੋਵਤ ਕਹਾ ਮੋਹ ਨਿੰਦ੍ਰ ਮੈ ਕਬਹੂੰ ਸੁਚਿਤ ਹੂੰ ਜਾਗੋ ॥
 ਔਰਨ ਕਹਾ ਉਪਦੇਸਤ ਹੈ ਪਸੁ ਤੋਹਿ ਪ੍ਰਬੋਧ ਨ ਲਾਗੋ ॥
 ਸਿੰਚਤ ਕਹਾ ਪਰੋ ਬਿਖਿਅਨ ਕਹਿ ਕਬਹੂੰ ਬਿਖੈ ਰਸ ਤਿਆਗੋ ॥ (ਰਾਮਕਲੀ ਪਾ: ੧੦)

“ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰ ਰੇ ॥” (ਪੰਨਾ-੨੨੦)

“ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਛੁ ਅਿਆਨੁ ਨ ਉਪਜਿਓ ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ ॥” (ਪੰਨਾ-੬੮੫)

“ਬਿਰਥਾ ਕਹਉ ਕਉਨ ਸਿਉ ਮਨ ਕੀ ॥
 ਲੋਭਿ ਗ੍ਰਿਹਿ ਦਸ ਹੂ ਦਿਸ ਧਾਵਤ ਆਸਾ ਲਾਗਿਓ ਧਨ ਕੀ ॥” (ਪੰਨਾ-੪੧੧)

“ਮਾਈ ਮਨੁ ਮੇਰੋ ਬਸਿ ਨਾਹਿ ॥
 ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਬਿਖਿਅਨ ਕਉ ਧਾਵਤ ਕਿਹਿ ਬਿਧਿ ਰੋਕਉ ਤਾਹਿ ॥” (ਪੰਨਾ-੬੩੨)

“ਯਦ ਮਨੁ ਨੈਕ ਨ ਕਹਿਓ ਕਰੇ ॥
 ਸੀਖ ਸਿਖਾਇ ਰਹਿਓ ਅਪਨੀ ਸੀ ਦੁਰਮਤਿ ਤੇ ਨ ਟਰੇ ॥
 ਮਦਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ਭਓ ਬਾਵਰੋ ਹਰਿ ਜਸ ਨਹਿ ਉਚਰੈ ॥
 ਕਰਿ ਪਰਪੰਚ ਜਗਤ ਕਓ ਡਹਕੈ ਅਪਨੋ ਉਦਰੁ ਭਰੇ ॥” (ਪੰਨਾ-੫੩੬)

is in the grips of customs and traditions.
 is entangled in practices and ceremonies.
 is imprisoned in the code of socio-religious conduct.
 cultivates (the culture of) imitation.
 is followed emulatively.
 (gives rise to the practice of) putting on false appearances, etc.

If this outward 'religion' is followed, earned and cultivated with truthfulness and faith-filled desire then through the grace of Satguru, spiritual progress and development of man takes place. In this way the truth-seeker, entering the spiritual sphere, can experience the 'personal religion' in his innermost consciousness.

All the vices of the materialistic sphere such as egotism, doubt, darkness, impurity, second-love, jealousy, envy, sin, slander, malicious-talk, cheating, deception, passion, anger, greed, attachment, hatred, desire etc. have no connection with 'religion' and are opposed and completely contrary to 'religion', just as 'darkness' and 'light' are opposite to each other.

- 1 *O man fall the feet of Supreme Being.
 Why are you sleeping in worldly attachments? Awake sometime and be vigilant
 O animal why do you preach to others when you are quite ignorant
 Why are you gathering the sins? Forsake sometimes the poisonous enjoyments*
Shabad Haz Ramkali P 10
- 2 *You people are unconscious; you should be afraid of sin.* 220
- 3 *I listened to the Guru's Teachings, but spiritual wisdom did not well up within
 me; like a beast, I fill my belly.* 685
- 4 *Who should I tell the condition of the mind?
 Engrossed in greed, running around in the ten directions, you hold to your
 hopes of wealth.* 411
- 5 *O mother, my mind is out of control.
 Night and day, it runs after sin and corruption. How can I restrain it?* 632
- 6 *This mind does not follow my advice one tiny bit.
 I am so tired of giving it instructions - it will not refrain from its evil-
 mindedness. ||1||Pause||
 It has gone insane with the intoxication of Maya; it does not chant the Lord's Praise.
 Practicing deception, it tries to cheat the world, and so it fills its belly.* 436

“ਨਾਨਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਆਲੁਦਿਆ ਜਿਤੀ ਹੋਰ ਖਿਆਲੁ ॥” (ਪੰਨਾ-੧੦੯੭)

ਪਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਉਗਣ, ‘ਹਉਮੈ’ ਹੀ ਹੈ।

ਹਉਮੈ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ।

ਹਉਮੈ-ਦੀਰਘ ਰੋਗ ਹੈ-ਜੋ ਸਾਰੇ ਮਾਇਕੀ ਅਉਗਣਾਂ, ਦੁਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ‘ਮੂਲ’ ਹੈ।

ਜਿਥੇ-ਹਉਮੈ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦਾ ਹਨੇਰ ਹੈ, ਉਥੇ ਧਰਮ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

“ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥” (ਪੰਨਾ-੫੬੦)

ਭਗਤ ਤੁਲਸੀ-ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਠੀਕ ਲਿਖਿਆ —

“ਦਇਆ ਧਰਮ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ,
ਪਾਪ ਮੂਲ “ਅਭਿਮਾਨ”।”

ਇਸ ਲਈ ‘ਹਉਮੈ’ ਅਤੇ ‘ਧਰਮ’, ਆਪਸ ਵਿਚ ਮੁਤਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹਨ।

‘ਹਉਮੈ’ ਦਾ ਮੇਲ ਸਿਰਫ ‘ਅਧਰਮ’ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ‘ਧਰਮ’ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ‘ਧਰਮ’ ਦਾ ਮੇਲ-ਸਿਰਫ ਦੋਵੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ‘ਧਾਰਮਿਕ’ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਬਲਕਿ ‘ਅਧਰਮ’ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਜੋ ‘ਮਜ਼ਹਬੀ ਤੁਅੱਸਬ’ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਲੜਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ‘ਅਧਰਮ’ ਹਨ।

ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨ ਹੋਵਈ ਤਾ ਮਨੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥

ਹਉਮੈ ਵਡਾ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਬੁਝਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝਿਆ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੬੦)

ਹਉ ਵਿਚਿ ਸਚਿਆਰੁ ਕੂੜਿਆਰੁ ॥ ਹਉ ਵਿਚਿ ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਵਿਚਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੬)

ਬ੍ਰਹਮਣਿ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਿ ਕਰਿ ਸਾਸਤ੍ਰਿ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਿ ਲੜਾਏ ॥ (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ: ੧/੧੯)

ਚਾਰਿ ਵਰਨ ਚਾਰਿ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਜਗਿ ਵਿਚਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਣੇ ॥

ਖੁਦੀ ਬਖੀਲਿ ਤਕਥਰੀ ਖਿੱਚੋਰਾਣਿ ਕਰੋਨਿ ਧਿਛਾਣੇ ॥ (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ: ੧/੨੧)

1 O Nanak, without the Name, other thoughts are polluted and corrupt. 1067

‘Egotism’ is the biggest vice which takes man far away from God and puts him off the religious path.

Egotism emerges from the doubt-fallacy of materialism.

Egotism is a chronic disease which is the root of all materialistic demerits such as sufferings, distress, sins.

Where there is the darkness of the doubt-fallacy of egotism, there it is impossible to have the illumination of religion.

2 Ego is opposed to the Name of the Lord; the two do not dwell in the same place. 560

Devotee Tulsi Dass has correctly written –
“Mercy is the source of religion.
(while) Egotism is the source of sin.”

For this reason ‘egotism’ and ‘religion’ are contrary and opposed to each other.

“Egotism’ can only be the ally of irreligiousness, not of religion. “Religion’ can be ally of only divine virtues.

In other words actions carried out in egotism cannot be regarded as being religious. On the contrary they are irreligious. For this reason the enmity-confrontation, fighting which are carried out under the shelter of ‘religious tyranny’ in the name of religion are all irreligious.

In egotism, selfless service cannot be performed, and so the soul goes unfulfilled...

3 Egotism is total darkness; in egotism, no one can understand anything.
In egotism, devotional worship cannot be performed, and the Hukam of the Lord's Command cannot be understood. 560

4 In ego they become truthful or false. In ego they reflect on virtue and sin. 466

5 Many categories of brahmins came into being who propounded Shastras, Vedas and Puranas contradicting one another. Bh Gur Var 1/19

6 The are four castes of Hindus and four sects of Muslims in the world.
The members of both religions are selfish, jealous, proud, bigoted and violent.
Bh Gur Var 1/21

ਬਹੁ ਵਾਣੀ ਜਿਗਿ ਚਲੀਆ ਤਬ ਹੀ ਭਏ ਮੁਹੰਮਦਿ ਯਾਰਾ ।
 ਕਦੁੰਮਿ ਬਹਤਰਿ ਸੰਗਿ ਕਰਿ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧੁ ਪਸਾਰਾ ।
 ਕਾਫਰ ਮੁਲਹਦ ਇਰਮਨੀ ਰੂਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਣਿ ਦਾਰਾ ।
 ਪਾਪੇ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਵਰਤਾਰਾ ॥ (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ: ੧/੨੦)

ਕਬੀਰਾ ਜਹਾ ਗਿਆਨੁ ਤਹ ਥਰਮੁ ਹੈ ਜਹਾ ਬੂਠੁ ਤਹ ਪਾਪੁ ॥
 ਜਹਾ ਲੋਭੁ ਤਹ ਕਾਲੁ ਹੈ ਜਹਾ ਖਿਮਾ ਤਹ ਆਪਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੭੨)

ਕਈਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਯਾ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਗੂੜ੍ਹੂ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ :

- ਕੁਰਾਨ-ਅਰਬੀ ਵਿਚ
- ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ
- ਬਾਈਬਲ (Bible) ਹੈਬਰੂ ਤੇ ਲੈਟਿਨ (latin) ਵਿਚ

ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇਕਾਰ, ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਹਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਰਲ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਰਫ—
 ਪਾਠ ਕਰਦੇ
 ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ
 ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਕਰਦੇ
 ਅਨੇਕਾਂ ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖ ਕੇ

ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੱਖਰੀ ਯਾ ਭਾਵਕ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਸੁਆਰਥ ਅਤੇ ਸਹੂਲੀਅਤ ਲਈ, ਤੋੜ-ਮਰੋੜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਆਤਮਿਕ ਭਾਵਾਂ ਯਾ ਅਨੁਭਵੀ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ-ਧੁਰੋਂ ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰੀ ਹੈ— ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਡੂੰਘੇ, ਸੂਖਮ, ਅਨੁਭਵੀ, ਇਲਾਹੀ ਭੇਦ ਭਰਪੂਰ ਹਨ—ਜੋ 'ਅਨੁਭਵ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਬੁੱਝੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀ ਬਿਰਲੋ ਕੋ ਅਰਥਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੪੫)

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੯੭)

- 1 When varied sects got prevalent, then Mohamad, the beloved of God was born. The nation got divided into seventy two divisions and many types of enmity and opposition erupted..... Armenians and Rumis were declared apostates (kafirs) and they were slaughtered in the battle fields. The sin became a common occurring all around. Bh Gur Var 1/20
- 2 Kabeer, where there is spiritual wisdom, there is righteousness and Dharma. Where there is falsehood, there is sin. Where there is greed, there is death. Where there is forgiveness, there is God Himself. 1372

The scriptures of religious books of some religions are written in difficult language such as –

Koran	-	in Arabic
Vedas and Sastras	-	in Sanskrit
Bible	-	in Hebrew and Latin

Even then their followers read their respective scriptures, trying to understand and derive benefit from them.

But despite Gurbani being in simple language, we just

- read it
- sing it
- interpret it

and are satisfied by writing various articles and books.

We present the literal or sentimental meanings of Gurbani (often) distorting it according to our own thinking to suit our own selfish and convenient purposes.

But we remain deprived of the innate spiritual meanings or intuitional divine knowledge of Gurbani.

Gurbani has come down from the very source – the subtle Divine Sphere – and in it we find comprehensive, deep, abstract, intuitional secrets – which can be known and discovered only through 'intuition'.

The Gurmukh knows the unstruck sound current of the Bani; how rare are those who understand. 845

The Lord's Name abides deep within the nucleus of one who realizes the Bani of the Guru's Word within his soul 797

ਇਹ ਬਾਣੀ ਮਹਾ ਪੁਰਖ ਕੀ ਨਿਜ ਘਰ ਵਾਸਾ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੩੫)

ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਆਤਮਿਕ ਵੇਵਲੈਂਥ (wavelength) ਤੋਂ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ—ਉਸੇ ਵੇਵਲੈਂਥ ਤੇ, ਇਸ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਆਤਮਿਕ ਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭੇਦਾਂ ਨੂੰ ਬੁਝਿਆ, ਸੀਝਿਆ, ਜਾਣਿਆ, ਪਹਿਚਾਣਿਆ, ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪੀ—ਸਬਦ, ਨਾਮ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ, ਚਾਉ ਦਾ ਲਾਹਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਮਾਗੀ ਗਿਆਨ-ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਇਡਨੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਅਤੇ ਮਸਤ ਹੋਏ ਪਏ ਹਾਂ ਕਿ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਬਾਬਤ ਸੁਣਨ, ਸਮਝਣ, ਜਾਣਨ, ਖੋਜਣ, ਮੰਨਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ—ਉਦਮ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ!

ਇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—

- ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਰਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਬੇਅੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਬੇਅੰਤ ਕੀਰਤਨ ਚਰਬਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਅਣਗਿਣਤ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਅਨੰਤ ਕਥਾ ਵਾਰਤਾ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਬੇਅੰਤ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ
- ਅਣਗਿਣਤ ਕਰਮ ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੀਆਂ
- ਬੇਅੰਤ ਧਾਰਮਿਕ ਸੈਮੀਨਾਰ (seminar) ਹੁੰਦੀਆਂ

ਅਸੀਂ ਅੱਜ, 'ਬਾਹਰਮੁਖੀ-ਧਰਮ' ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੇ ਅੰਧ-ਗਬਾਰ ਜਾਂ ਅਗਨ-ਸ਼ੋਕ-ਸਾਗਰ ਵਿਚ, ਹੋਰਨਾਂ ਵਾਂਗ-ਪਰਵਿਰਤ ਅਤੇ ਗਲਤਾਨ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਦਰਸਾਈ ਗੁੱਝੀ, ਆਤਮਿਕ 'ਨਿਰਾਲੀ-ਖੋਲ' ਤੋਂ ਬੇਖਬਰ, ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ, ਅਨਜਾਣ, ਅਵੇਸਲੇ ਹੋਏ ਪਏ ਹਾਂ।

ਗਰਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਛੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਓਪਜਿਓ ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੮੫)

ਇਕਿ ਗਾਵਤ ਰਚੇ ਮਨਿ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇ ॥

ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਗਾਵਹਿ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥

ਗਾਵਣਿ ਗਾਵਹਿ ਜਿਨ ਨਾਮ ਪਿਆਰੁ ॥ ਸਾਚੀ ਬਾਣੀ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਗਾਵਤ ਰਹੈ ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਭਾਵੈ ॥

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਾਤਾ ਨਾਮੁ ਸੁਹਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੫੮)

1 This is the Bani of the Supreme Being; through it, one dwells within the home of his inner being. 635

The innate spiritual meanings and secrets of this Bani (scriptures) can be discovered, researched, known, recognised, experienced at the same wavelength from which it was produced and benefit of the spiritual illumination – like Shabad (word), Naam, love, affection, relish, joy can be obtained.

But we are so satisfied and intoxicated with intellectual knowledge-focus, that we are not even ready to hear, understand, know, research, acknowledge that beyond this there is some other spiritual sphere – let alone making an effort.

The result of this is that despite –

- Gurbani being in simple language,
- the existence of numerous gurdwaras,
- the holding of limitless kirtan sessions,
- having uncountable series of paaths (reading of S.G.G.S)
- having innumerable religious discussions,
- the existence of so many libraries,
- the continuous propagation (of religion),
- indulging in countless rites and rituals,
- the holding of numerous religious seminars,

today, we are just satisfied with 'external religion' and like others, are absorbed in the darkness or fiery-grief-ocean of the materialistic sphere. In this way we are uninformed, careless, ignorant and indifferent vis-à-vis (with reference to) the hidden spiritual 'excellent distinct-play' (that is) mentioned in Gurabani.

2 I listened to the Guru's Teachings, but spiritual wisdom did not well up within me; like a beast, I fill my belly. 685

3 Some sing on and on, but their minds do not find happiness. In egotism, they sing, but it is wasted uselessly. Those who love the Naam, sing the song. They contemplate the True Bani of the Word, and the Shabad. They sing on and on, if it pleases the True Guru. Their minds and bodies are embellished and adorned, attuned to the Naam, the Name of the Lord. 158

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਕ੍ਰਿਆ ਬਿਰਥੇ ॥
 ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਕਰਮ ਕਮਾਣੇ ਇਹਿ ਓਰੈ ਮੂਜੇ ॥... ..
 ਚਤੁਰ ਬੇਦ ਮੁਖ ਬਚਨੀ ਉਚਰੈ ਆਗੈ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਈਐ ॥
 ਬੂਝੈ ਨਾਹੀ ਏਕ ਸੁਧਾਖੁਰ ਓਹੁ ਸਗਲੀ ਝਾਖ ਝਖਾਈਐ ॥
 ਨਾਨਕ ਕਹਤੋ ਇਹੁ ਬੀਚਾਰਾ ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਪਾਰ ਗਰਾਮੀ ॥
 ਗੁਰੁ ਸੇਵਹੁ ਅਰੁ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਤਿਆਗਹੁ ਮਨਹੁ ਗੁਮਾਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੧੬)

ਆਤਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ (convex lens) ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਉਤੇ ਸੂਰਜ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪੈ ਕੇ, ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੱਖਾਂ ਕਿਰਨਾਂ, ਇਕੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰ (converge) ਹੋ ਕੇ, ਇਕ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਿਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਗੂੜ੍ਹੀ ਕਿਰਨ (converged beam) ਵਿਚ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ (intensity of heat) ਇਤਨੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਕਾਗਜ਼ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦ ਕਿਸਾਧਾਰਣ ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਕਾਗਜ਼ ਉਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲਾਂ ਦੇ 'ਧਿਆਨ' ਜਾਂ 'ਸੁਰਤੀ' ਤੇ ਸਹੀ ਦੁਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਕਾਗਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਿਚ 'ਧਿਆਨ' ਦੀ 'ਇਕਾਗਰਤਾ' ਅਤੇ 'ਤੀਬਰਤਾ' ਦੀ ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਧਿਆਨ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੌਰਦਾ ਬਲਕਿ ਵਿਗੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੱਸਾਂ, ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨਤਾ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਜਾਂ ਧਿਆਨ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੋਰ ਵੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

The more our thoughts are concentrated and condensed the more our mind becomes powerful and dynamic, with which many psychic phenomena can be performed.

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਾਂਝੇ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵਨਾ ਸਹਿਤ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ—

1. ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਨਾ
2. ਯਾਦ ਰਖਣਾ
3. ਮੁੜ-ਮੁੜ ਯਾਦ ਰਖਣਾ
4. ਲਗਾਤਾਰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ,
5. ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਭੀ ਨਾ ਵਿਸਰਨਾ

ਹੀ, ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਹੈ।

Without the Lord, other actions are useless.
 Meditative chants, intense deep meditation, austere self-discipline and rituals - these are plundered in this world.....
 Reciting the four Vedas from memory, they do not obtain the Mansion of the Lord's Presence hereafter.
 Those who do not understand the One Pure Word, utter total nonsense.
 Nanak voices this opinion: those who practice it, swim across.
 Serve the Guru, and meditate on the Naam; renounce the egotistical pride from your mind. 216

The sun's rays, in millions falling on a piece of convex lens and passing through it come together and converging they become one powerful intense ray. The intensity of heat of the sun in this convergent beam increases so much that it burns paper, while the individual rays had no effect at all on the paper.

The example is very relevant to our own 'focus' of thoughts or attention. Just as the focus of our attention increases so does its power.

Similarly the 'focus' and 'intensity' of attention is very necessary for the success of any work. In other words without attention no work can be accomplished, on the contrary it can get complicated. The importance of alertness, focus or attention is even greater for those who drive buses, cars and those who work with machines.

The more our thoughts are concentrated and condensed the more our mind becomes powerful and dynamic, with which many psychic phenomena can be performed.

Gurbani urges us to meditate on the Lord's Name with great attention. Taking the various divine virtues into attention with love and-

- 1 Uttering the Gurmantar (Waheguru)
- 2 Remembering (God)
- 3 Remembering HIM again and again
- 4 Continuously remembering (HIM)
- 5 Not forgetting (HIM)even for a moment

is indeed simran.

ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਇਕਾਗਰਚਿਤ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਅੰਤਰਮੁਖੀ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ ॥
ਸਾਵਧਾਨ ਏਕਾਗਰ ਚੀਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੯੫)

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ ॥
ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ ॥ (ਚੌਪਈ ਪਾ: ੧੦)

ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੪)

ਜਿਨ ਜਿਨ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਰੇ । (ਪੰਨਾ-੧੩੬)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੈ ਕੇਤੀ ਛਟੀ ਨਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੮)

ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਬਰਕਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹੰਸ, ਕੁੰਜ ਅਤੇ ਕੱਛੂ-ਕੁੰਮੋਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਉਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ —

ਹੰਸਹੁ ਹੰਸ ਗਿਆਨ ਕਰਿ ਦੁਧੈ ਵਿਚਹੁ ਕਢੈ ਪਾਣੀ ।
ਕਛਹੁ ਕਛੁ ਧਿਆਨ ਧਰਿ ਲਹਰਿ ਵਿਆਪੈ ਘੁੰਮਣਵਾਣੀ ।
ਕੁੰਜਹੁ ਕੁੰਜ ਵਖਾਣੀਐ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਿ ਉਡੈ ਅਸਮਾਣੀ ।
ਗੁਰਪਰਚੈ ਗੁਰ ਜਾਣੀਐ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਸਿਮਰਣਿ ਗੁਰਬਾਣੀ । (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ: ੨੪/੨੨)

ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥
ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਣੁ ਕਰਿਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੦)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸੁਤੇ ਸਿਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ, ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਸਿਮਰਨ — 'ਧਰਮ' ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਤਾਂ ਤੇ —

ਗਿਆਨ ਲਈ — ਥਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਰਥ ਬੋਧ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ।
ਧਿਆਨ ਲਈ — ਸੁਰਤਿ ਜਾਂ ਚਿਤ ਦੀ ਇਕਾਗਰਤਾ
ਸਿਮਰਨ ਲਈ — ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ

ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਜੁਗਤੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਆਤਮਿਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਸਹੀ ਜੁਗਤੀ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤ ਦੀ ਉਚੀ-ਸੁਚੀ ਆਤਮਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਨਮੁ ਸੁਕਾਰਥਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਤਿ ਸਮਝਿ ਸੁਣੇਹੀ । (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ)

Our life can only be successful and Divine innate religion obtained by meditating with an alert and focused mind.

- 1 *Sing the Praises of God, O Saints, O friends, with total concentration and one-pointedness of mind.* 295
- 2 *He who meditates (on God) even for a second with **one pointedness**, he will never come into the clutches of death.* Chaupaae P 10
- 3 *By constant meditation, His devotee finds peace.* 284
- 4 *Those who meditate on the Naam, the Name of the Lord-their affairs are all resolved.* 136
- 5 *Those who have meditated on the Naam, the Name of the Lord, and departed after having worked by the sweat of their brow -O Nanak, their faces are radiant in the Court of the Lord, and many others are saved along with them* 8

The greatness and blessings of meditating with a focused mind has been reemphasized by Gurbani and Bhai Gurdas Ji through the examples of swan, Siberian crane and tortoise as follows —

- 6 *The gurmukhs are those swans who on basis of their knowledge sift water (falsehood) from milk (truth). Among the turtles, they are such ones who remain uninfluenced by waves and whirlpools. They are like Siberian cranes who go one remembering the Lord while flying high. Only by loving the Guru, the Sikh knows, understands, and leans the knowledge, meditation and Gurbani (holy hymns)* Bh Gur 24/22
- 7 *The flamingoes fly hundreds of miles, leaving their young ones behind. Who feeds them, and who teaches them to feed themselves? Have you ever thought of this in your mind?*

From the above discussion, it automatically becomes clear that simran (meditation) done with knowledge, attention and focus (of the mind) or one-pointedness is an integral part of 'religion'. Therefore —

for knowledge — comprehension of religious books and their meanings
for attention - focus or one-pointed-ness of the mind
for meditation — faith and love

are necessary. Without the correct method of spiritual knowledge and meditation, there can be no spiritual progress. It is through this correct method that the lofty-pure state of Shabad-awareness can be obtained.

- 8 *Gurmukh (Guru orientated) persons life becomes fruitful when he reads, listens to Gurbani with understanding.* Var Bh Gur

ਮਨ ਸਮਝਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਕਛੁਅਕ ਪੜੀਐ ਗਿਆਨ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੪੦)

ਗੁਰਸਿਖੀ ਦਾ ਲਿਖਣਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਣਿ ਸਮਝੈ ਲਿਖੈ ॥ (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ: ੨੮/੫)

ਧੁਨਿ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ਧਿਆਨ ਮਹਿ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅਕਥ ਕਹਾਨੀ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੭੯)

ਜਾਕੈ ਰਿਦੈ ਬਿਸੁਸ ਪੁਭ ਆਇਆ ॥

ਤਤ ਗਿਆਨੁ ਤਿਸੁ ਮਨ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੫)

ਬੀਸ ਬਿਸਵੇ ਗੁਰ ਕਾ ਮਨੁ ਮਾਨੈ ॥

ਸੌ ਸੇਵਕੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੀ ਗਤਿ ਜਾਨੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੭)

ਜਾਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ॥

ਤਿਸ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੮੩)

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸਬਾਸੁਰ ਏਕ ਬਿਨਾ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ ॥

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮੜੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ ॥ (੩੩ ਸਵਈਏ ਪਾ: ੧੦)

ਬਿਆਲਾ ਨੂੰ ਇਕ ਨੁਕਤੇ ਉਤੇ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਨੂੰ 'ਧਿਆਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ।

'ਧਿਆਨ' ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਸਹੀ, ਮੁਕੰਮਲ, ਪੂਰਨ, ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਭੀ—ਫੋਕੇ, ਰਸ-ਹੀਣ, ਭਾਵਨਾ-ਹੀਨ, ਲਾਭ-ਹੀਣ, ਮੁਰਦਾ-ਸਾਧਨ ਹੀ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਖੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ, ਕਾਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਬੇਧਿਆਨੀ ਨਮਾਜ਼ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣਾ, ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ਹੈ, ਕਿ ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਪਾਠ, ਸਿਮਰਨ, ਜਾਪ, ਆਦਿ ਸਭ ਨਿਸਫਲ ਹਨ ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜੋ ਪਾਠ, ਪੂਜਾ, ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸਭ ਬੇ-ਧਿਆਨੇ, ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ, ਰੀਸ-ਰੀਸੀ, ਬੱਧ-ਚੱਟੀ, ਲੋਕਾ-ਚਾਰੀ, ਦਿਖਾਵੇ-ਮਾਤ੍ਰ, ਸੁਆਰਥ, ਮਨ ਦੀ ਤਸੱਲੀ, ਜਾਂ ਮਾਇਆ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਤਨੇ—ਪਾਠ, ਪੂਜਾ ਸਾਧਨਾ, ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ, ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ, ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ, ਜੋਗ, ਸਮਾਧੀਆਂ, ਚਾਲੀਸੇ ਸੈਮੀਨਾਰ (seminar) ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ—

ਸਾਡੇ ਮਾਨਸਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਰੱਕੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਬਲਕਿ

1 To instruct their minds, people ought to study some sort of spiritual wisdom.340

2 Writing about way of life is to go on listening, understanding and continuously writing. Bh. Gur 28/5

3 The meditation is in the music, and knowledge is in meditation. Become Gurmukh, and speak the Unspoken Speech. 879

4 One whose heart is filled with faith in God - the essence of spiritual wisdom is revealed to his mind. 285

5 One who obeys the Guru's Teachings one hundred per cent - that selfless servant comes to know the state of the Transcendent Lord. 287

6 One who has faith in the Guru in his mind comes to dwell upon the Lord God. 283

7 One who is absorbed day and night in the Omnipresent Lord, does not bring into his mind even a little thought about worshipping some other created entities Having full confidence in His Lord he shows complete love to Him and does not indulge even by mistake in fasts, worship of tombs-cemeteries and monastic life-style.P10 33 sw

Focusing thoughts on one point is said to be 'concentration' or attention. Concentration is compulsory for the success and completion of any or every task.

Without concentration (of thought) no task can be carried out correctly, completely, perfectly beneficially.

Similarly without concentration, religious worship and rites-rituals become and remain hollow, tasteless, faithless, useless and dead.

In Sultanpur, Guru Nanak Dev Ji's not joining the prayers of the absent-minded Khadi is an illustration of this point that without focused attention, paath (reading of scriptures), meditation, repetition of the Lord's Name etc. are all fruitless.

As a general rule the paaths, kirtan, religious discourses which are being carried out absent-mindedly, customarily, imitatively, compulsively, are all done for public display, to show off, for selfish reasons for convincing one's mind or for financial gains.

This is the reason that despite carrying out paaths, worship, ascetic discipline, kirtan, religious discourses, rites-rituals, (proper) manner of living, yogic practices, deep meditation, fasting (40 days), seminars –

No progress is being seen in our mental, religious and spiritual lives; on the contrary

ਅਸੀਂ ਰਸਾਤਲ ਵਲ ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ।

ਸਾਡੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦੀ—ਕਿਰਿਆ-ਕਰਮ, ਵਰਤ-ਵਰਤਾਰਾ, ਬੋਲ-ਚਾਲ, ਰਹਿਣੀ, ਕਰਨੀ—

ਸਾਡੇ 'ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ' ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅਤੇ ਕਸਵੱਟੀ ਹੈ ।

ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ 'ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ' ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਵਿਚ, ਸਾਡੇ 'ਧਰਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਫੋਕੇ, ਰਸ-ਹੀਣ, ਅਧੂਰੇ, ਮੁਰਦਾ-ਸਾਧਨ, ਨਿਸਫਲ ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਜਹ ਕਰਣੀ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੫)

ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ ॥
ਪੰਚ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗ ਨ ਫੁਟਕਿਓ ਅਧਿਕ ਅਹੰਬੁਧਿ ਬਾਧੇ ॥
ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੪੧)

ਗਲੀ ਭਿਸਤਿ ਨ ਜਾਈਐ ਛੁਟੈ ਸਚੁ ਕਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੪੧)

ਰਹਤ ਅਵਰ ਕਛੁ ਅਵਰ ਕਮਾਵਤ ॥
ਮਨਿ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮੁਖਹੁ ਗੰਢ ਲਾਵਤ ॥
ਜਾਨਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਪਰਬੀਨ ॥ ਬਾਹਰਿ ਭੇਖ ਨ ਕਾਹੂ ਭੀਨ ॥ (ਪੰਨਾ-੨੬੯)

ਆਪਿ ਨ ਬੁਝੈ ਲੋਕ ਬੁਝਾਵੈ ॥ ਮਨ ਕਾ ਅੰਧਾ ਅੰਧੁ ਕਮਾਵੈ ॥
ਦਰੁ ਘਰੁ ਮਹਲੁ ਠਉਰੁ ਕੈਸੇ ਪਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩੨)

ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਤਰੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ਸਚੇ ਸਚੁ ਵਖਾਣੈ ਕੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੯੫੨)

ਪਰ —ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ 'ਤਾੜਨਾਂ' ਅਤੇ 'ਝੜਕਾਂ' ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਬੇ-ਧਿਆਨੇ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਪਾਠ-ਪੂਜਾ ਵਿਚ ਢੀਠ ਹੋਕੇ ਪਰਵਿਰਤ ਹਾਂ ।

'ਧਰਮ' 'ਜੀਵ' ਨੂੰ —

1. ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਇਨਸਾਨ
2. ਇਨਸਾਨਾਂ ਤੋਂ ਦੇਵਤੇ, ਅਤੇ
3. ਦੇਵਤਿਆਂ ਤੋਂ 'ਹਰਿ ਜਨ'

ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਰਚੇ ਗਏ ਸਨ ।

we are being carried away towards hell.

Our deeds, dealings (with people), conversation, style of living, actions, our daily lives –

are the symbol and test of our 'religious lives.

If in every aspect of our 'daily lives' there is no manifestation of our 'religion', then our religious actions remain hollow, tasteless, incomplete, dead accomplishments and fruitless.

- 1 *When one's actions are right, the understanding is perfect. Without good deeds, it becomes more and more deficient.* 24
- 2 *They read scriptures, and contemplate the Vedas; they practice the inner cleansing techniques of Yoga, and control of the breath. But they cannot escape from the company of the five passions; they are increasingly bound to egotism. ||1|| O Beloved, this is not the way to meet the Lord; I have performed these rituals so many times.* 641
- 3 *By mere talk, people do not earn passage to Heaven. Salvation comes only from the practice of Truth.* 141
- 4 *He says one thing, and does something else. There is no love in his heart, and yet with his mouth he talks tall. The Omniscient Lord God is the Knower of all. He is not impressed by outward display.* 269
- 5 *One who does not understand his own self, but still tries to instruct others, is mentally blind, and acts in blindness. How can he ever find a home and a place of rest, in the Mansion of the Lord's Presence?* 832
- 6 *without the karma of good actions, no one crosses over. One who speaks the True Name of the True Lord, O Nanak, is not called to account hereafter.* 952

In spite of such 'warnings' and 'chidings' of Gurbani, we, becoming audacious are still absorbed in hollow paath-worship which is done without the presence of the mind.

Religions were created to make -

- 1 humans beings from animals
- 2 virtuous beings from humans, and
- 3 God's devotees from virtuous beings.

ਧਰਮ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖ ਹਨ—

1. ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਧਰਮ (outer religion)
ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਤੱਬ ਹੈ।
2. ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ (spiritualism)
ਜੋ ਅੰਤਰਮੁਖੀ, ਗੈਬੀ-ਆਤਮਿਕ 'ਖੇਲ' ਹੈ।

ਪਰ, ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਅਤੇ ਬੇਸਮਝੀ ਕਾਰਨ, 'ਧਰਮ' ਦੇ ਬਾਬਤ ਅਤਿਅੰਤ ਭੁਲੇਖੇ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਅਤੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਗੁੰਝਲ-ਦਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ 'ਧਰਮ' ਦੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਤੇ ਸਹੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਧ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ।

ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ 'ਨੇਕੀ', 'ਪਰਉਪਕਾਰ', 'ਇਨਸਾਨੀਅਤ' ਤਾਂਦੀ 'ਸੀਮਤ' ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ, ਨੇਕੀਆਂ, ਉਤਮ-ਕਿਰਿਆ ਆਦਿ—'ਧਰਮ' ਦਾ ਇਕ 'ਪੱਖ' ਯਾ 'ਸਾਧਨ' ਹਨ—ਜੋ ਮਾਇਆ ਦੇ ਧਰਮ ਬੁਲਾਵੇ ਵਿਚ 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ --

- "ਲੱਖ ਨੇਕੀਆਂ ਚ ਗਿਆਈਆ ਲਖ ਪੁੰਨਾ ਪਰਵਾਣੁ ॥.....
ਨਾਨਕ ਮਤੀ ਮਿਥਿਆ ਕਰਮੁ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੬੭)
- "ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮੰਧੇ ਸੰਸਾਰੁ ਸਗਲਾਣਾ ॥
ਦੁਹਰੁ ਤੇ ਰਹਤੁ ਭਗਤੁ ਹੈ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣਾ ॥" (ਪੰਨਾ-੫੧)
- 'ਸਤੀਆ ਮਨਿ ਸੰਤੋਖੁ ਉਪਜੈ ਦੇਣੈ ਕੈ ਵੀਚਾਰਿ ॥
ਦੇ ਦੇ ਮੰਗਹਿ ਸਹਸਾ ਗੁਣਾ ਸੋਭ ਕਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ॥" (ਪੰਨਾ-੪੬੬)
- "ਆਚਾਰੀ ਨਹੀ ਜੀਤਿਆ ਜਾਇ ॥
ਪਾਠ ਪੜੈ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ॥" (ਪੰਨਾ-੩੫੫)
- "ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਇਹੁ ਕੀਰਤਿ ਕਰਲਾ ॥
ਕਥਨ ਕਹਨ ਭੇ ਮੁਕਤਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ॥" (ਪੰਨਾ-੫੧)

ਇਸ ਤਰਾਂ, ਇਹ 'ਨੇਕ' ਕਰਮ ਆਦਿ, 'ਧਰਮ' ਦੇ ਕਰਤੱਬ ਹਨ, ਸਾਧਨ ਹਨ, ਪਰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਨਹੀਂ !

There are two aspects of a religion –

- 1 The outer religion which involves physical and mental activity.
- 2 Spiritualism which is an inner, mysterious spiritual 'play'.

But because of the ignorance of our limited intellect and its inability to understand, numerous misunderstandings exist about religion, which have made religion (so) complicated.

It is to clear these misunderstandings and to give correct religious guidance according to the expectations of Gurbani that these lekhs (articles) have been written.

Intellectual people have limited the scope of religion to just 'virtue', 'benevolence', and 'humanitarianism'.

But these virtues, noble actions etc. are just but one aspect or method of religion, which are carried under the influence of egotism in response to the materialistic call of religion.

- 1 *Hundreds of thousands of virtues and good actions, and hundreds of thousands of blessed charities.....
O Nanak, all these things are false. True is the Insignia of His Grace.* 467
- 2 *The whole world is engrossed in bad deeds and good deeds.
God's devotee is above both, but those who understand this are very rare.* 51
- 3 *In the minds of the virtuous, contentment is produced, thinking about their giving.
They give and give, but ask a thousand-fold more, and hope that the world will honor them.* 466
- 4 *Through ritual actions, God cannot be won over;
by reciting sacred scriptures, His value cannot be estimated.* 355
- 5 *People talk on and on about Him; they consider this to be praise of God.
But rare indeed is the Gurmukh, who is above this mere talk.* 51

Therefore these 'virtuous' actions etc. are the activities, are methods of religion but not the destination, not the ultimate goal!

ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਜੀਵ ਦੀ 'ਮੰਜ਼ਿਲ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਆਤਮਿਕ 'ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ,

1. ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ
2. ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ
3. ਸ਼ਬਦ-ਸੁਰਤਿ ਦੀ ਕਮਾਈ

ਹੀ ਸੁਸ਼ੋਟ ਸਾਧਨ ਹਨ ।

"ਭਾਉ ਭੋਜਨੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਪਾਏ ॥" (ਪੰਨਾ-੧੧੫)

"ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਹੈ
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸੇ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥" (ਪੰਨਾ-੪੪੯)

"ਸਭੇ ਵੰਡਿ ਵੰਡਿ ਦਿਤੀਓਨੁ
ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਸਚੁ ਪਿਆਰਾ ॥" (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ:-੨੬/੨੨)

"ਜਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀ ਊਪਜੈ
ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨਹੀ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥" (ਪੰਨਾ-੬੬੪)

"ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੈ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ॥
ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਵਧਾਈਐ ਤਿਉ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰੰਗੁ ॥" (ਪੰਨਾ-੭੧)

"ਸਬਦ ਸੇਤੀ ਮਨੁ ਮਿਲਿਆ ਸਚੈ ਲਾਇਆ ਭਾਉ ॥" (ਪੰਨਾ-੯੨੦)

"ਜਿਸਨੋ ਪ੍ਰੇਮੁ ਮੰਨਿ ਵਸਾਏ ॥ ਸਾਰੇ ਸਬਦਿ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਏ ॥" (ਪੰਨਾ-੧੦੧੬)

"ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹੀਐ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਆਰੁ ॥" (ਪੰਨਾ-੧੨੮੬)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ ਸਿਮਰਨ ਦੁਆਰਾ—

1. 'ਜੀਵ' ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਖੁਲਦਾ ਹੈ ।
2. ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ-ਕੂੜੀ 'ਮਾਇਆ' ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਉਗਣਾਂ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ।
3. ਮਾਇਕੀ' ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ, 'ਜੀਵ' ਦਾ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

But according to Gurbani, the goal or 'destination of the mortal is to become absorbed in the love of the Timeless Being.

According to Gurbani, to reach this spiritual 'destination',

1. Guru's Grace
2. The company of spiritually elevated Guru orientated souls
3. The earning or cultivating of shabad awareness

are excellent methods.

1. *The food of spiritual love is obtained when the True Guru is pleased.* 115
2. *The treasure of Ambrosial Nectar, the Lord's devotional service, is found through the Guru, the True Guru, O Lord King.* 449
3. *The True Guru has distributed all these stores (of bounties) among those who love the truth and are absorbed in loving devotion.* Bh Gur. 26/22
4. *Without the Saadh Sangat, the Company of the Holy, love for the Lord does not well up; without this love, Your devotional worship cannot be performed.* 694
5. *The Supreme Lord showers His Mercy, and we find the Saadh Sangat, the Company of the Holy.*
The more time we spend there, the more we come to love the Lord. 71
6. *One whose mind is attuned to the Shabad, enshrines love for the True Lord.* 920
7. *One whose mind is filled with the Lord's Love, is intuitively exalted by the True Word of the Shabad.* 1016
8. *Through the Word of the Guru's Shabad, praise the Lord with love and affection within.* 1286

In this way through the company of spiritually elevated beings and internal simran (or meditation) –

1. The intuition (or sixth sense) of a mortal opens.
2. With the illumination of spiritual knowledge he becomes aware of falsehood of materialism and its secrets of demerits.
3. Coming out of the darkness of materialistic doubt-fallacy, the mortal enters the (realm of) Divine Illumination.

4. ਹਉਮੈ ਵੇੜੀ —
 'ਮੈਂ ਮੇਰੀ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ 'ਛੁਟ' ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੀਵ
 'ਤੂੰ ਤੇਰੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ।
5. ਸਾਰੀਆਂ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤਾਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਤਮਿਕ ਗੁਣ, ਜਿਹਾ ਕਿ—
 ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਪਿਆਰ, ਰਸ, ਚਾਉ, ਅਨੰਦ, ਖੇਡਾਂ, ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਹਜ, ਸਤ, ਸੰਤੋਖ,
 ਦਇਆ, ਧੀਰਜ, ਖਿਆ, ਸੇਵਾ, ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਆਦਿ, ਜੀਵ ਦੇ ਮਨ, ਤਨ, ਚਿਤ, ਬੁੱਧੀ,
 ਅੰਤਿਸ਼ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।
- 6: ਆਤਮ-ਪ੍ਰਾਇਣ ਹੋਕੇ, ਜੀਵ, 'ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੇ ਉਮਾਹ ਵਿਚ 'ਬੇ-ਖਰੀਦ
 ਗੋਲਾ' ਬਣ ਕੇ, 'ਆਪ ਗਵਾਇ ਸੇਵਾ ਕਰੋ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
7. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜੀਵ', 'ਕਰਮ-ਬੱਧ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, 'ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਨਹੀਂ
 ਪੈਂਦਾ ਅਤੇ ਆਵਾਗਉਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।
8. ਆਪਣੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' ਹੁਕਮ' ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ 'ਸੁਰ' ਹੋਕੇ-ਇਲਾਹੀ
 ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੈ ।
9. 'ਜੀਵ' ਸੁਚੇਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣੇ 'ਨਾਲ ਲਿਖੇ', ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਆਤਮਿਕ
 'ਧਰਮ' ਨੂੰ ਸਹਜੇ ਹੀ ਕਮਾਉਂਦਾ ਹੈ ।
10. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਦਾ—ਲੋਕ ਸੁਖੀ, ਪੁਲੋਕ ਸੁਹੇਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

“ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਮਹਾ ਆਨੰਦ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਭਿ ਦੁਖ ਭੰਜ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਹਯਾ ਪੂਰੀ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਕਬਹਿ ਨ ਝੂਰੀ ॥੧॥
 ਅੰਤਰਿ ਰਾਮ ਰਾਇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਆਇ ॥
 ਗਰ ਪੂਰੇ ਦੀਓ ਰੰਗ ਲਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਰਬ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਕਾਜਾ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਰੰਗਿ ਗੁਲਾਲ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦ ਧਨਵੰਤਾ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦ ਨਿਭਰੰਤਾ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਭਿ ਰੰਗ ਮਾਣੇ ॥

- 4 Ego-ridden -
 Desire of 'me-mineness' 'escapes' (or leaves) and man
 passes through the desire of 'you-yours'.
- 5 All divine gifts, blessings and spiritual merits such as love, affection,
 adoration, srlish, joy, bliss, happiness, peace, tranquility, contentment,
 mercy, patience, forgiveness, service, humility etc. gradually enter
 mortal's mind, body, consciousness, intellect and subconsciousness.
- 6 The mortal becoming subordinate to his soul and becoming a
 'purchased-slave' in the eagerness of doing good towards others
 cultivates the lesson of shedding his egotism and doing (selfless)
 service.
- 7 In this way the mortal does not get bound with action or reaction, does
 not come under the control of Yamas (couriers of death) saves himself
 from the cycle of births and deaths.
- 8 By coming in tune with the flow of the 'in-laid' command' he lives
 according to the Divine Will.
- 9 Even in the conscious state of mind, the mortal automatically
 cultivates his 'in-laid' innate spiritual religion.
- 10 In this way, this world and the next become happy and comfortable for
 the mortal.

*When He comes to mind, then I am in supreme bliss.
 When He comes to mind, then all my pains are shattered.
 When He comes to mind, my hopes are fulfilled.
 When He comes to mind, I never feel sadness. ||1||
 Deep within my being, my Sovereign Lord King has revealed Himself to me.
 The Perfect Guru has inspired me to love Him. ||1||Pause||
 When He comes to mind, I am the king of all.
 When He comes to mind, all my affairs are completed.
 When He comes to mind, I am dyed in the deep crimson of His Love.
 When He comes to mind, I am ecstatic forever. ||2||
 When He comes to mind, I am wealthy forever.
 When He comes to mind, I am free of doubt forever.
 When He comes to mind, then I enjoy all pleasures. cont. next page 1141*

ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਚੂਕੀ ਕਾਣੇ ॥੩॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਹਜ ਘਰ ਪਾਇਆ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਇਆ ॥
 ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਸਦ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਤਾ ॥
 ਮਨੁ ਮਾਨਿਆ ਨਾਨਕ ਭਗਵੰਤਾ ॥੫॥

(ਪੰਨਾ-੧੧੪੧)

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਦ ਸਾਡਾ ਮਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ ਕੇ' 'ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ—

1. ਮਾਇਕੀ 'ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ।
  2. ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ 'ਹਨੇਰ' ਵਿਚ 'ਠੋਕਰਾਂ' ਖਾਂਦੇ ਤੇ ਦੁਖ ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ।
  3. 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਅਧੀਨ, 'ਮੈ-ਮੇਰੀ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
  4. 'ਹਉਮੈ' ਵਿਚ 'ਪੰਜਾਂ' ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਕੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੋਗਦੇ ਹਾਂ।
  5. ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਕੇ, ਮਾਇਕੀ 'ਕੁਸੰਗਤ' ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ, ਨੀਵੇਂ ਖਿਆਲ ਗਲਤ ਨਿਸਚਿਆਂ ਨਾਲ, ਨੀਵੇਂ-ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ, ਮਨ ਮਲੀਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।
  6. 'ਦੂਜੇ ਭਾਉ' ਵਿਚ ਵਿਚਰਕੇ—ਈਰਖਾ ਦਵੈਤ, ਨਫਰਤ, ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ, ਲੜਾਈਆਂ ਝਗੜੇ, ਦੁਖ, ਕਲੇਸ਼, ਸ਼ੌਂਕ, ਵਿਕਾਰ ਸਹੇੜਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।
- "ਖਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੁਠੈ ਹੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥" (ਪੰਨਾ-੧੩੩)
7. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਭਾਂਬੜਾਂ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੜਦੇ ਹਾਂ।
  8. ਫਿਕਰ-ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਗੋੜੇ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।
  9. ਆਵਾਗਵਨ ਦੇ ਅਟੁਟ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਜੰਮਦੇ-ਮਰਦੇ ਹਾਂ।
  10. ਜਮਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਪਾਂਦੇ ਹਾਂ।
  11. ਇਲਾਹੀ ਦਾਤਾਂ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ —

"ਸੋਈ ਮਲੀਨੁ ਦੀਨੁ ਦੀਨੁ ਹੀਨੁ ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਬਿਸਰਾਨਾ ॥
 ਕਰਨੈਹਾਰੁ ਨ ਬੂਝਈ ਆਪੁ ਗਨੈ ਬਿਗਾਨਾ ॥"

(ਪੰਨਾ-੮੧੩)

When He comes to mind, I am rid of fear. ||3||
When He comes to mind, I find the home of peace and poise.
When He comes to mind, I am absorbed in the Primal Void of God.
When He comes to mind, I continually sing the Kirtan of His Praises.
Nanak's mind is pleased and satisfied with the Lord God.

1141

On the other hand, when our mind, forgetting the Supreme Being, becomes an 'apostate', then we —

1. Pass through materialistic doubt-fallacy.
  2. Stumble in the 'darkness' of doubt fallacy and experience anguish and agony.
  3. Live a life of 'me-mineness' under the subordination of 'egotism'.
  4. In 'egotism' under the influence of the 'five' (passions) indulge in lowly actions and face the consequences.
  5. By forgetting the Immortal Being under the influence of bad materialistic company, with low thoughts, wrong beliefs and base actions (we) are making our minds filthy.
  6. By wandering in 'second-love' — acquire jealousy, duality, hatred enmity, conflict, fights, quarrels, troubles, distress, suspicion, immorality and continue to suffer. Burn day and night in the flames of desire.
- Entangled and enmeshed in false actions the whole world perishes.133*
7. Are immersed in anguish-worry.
  8. By getting into the continuous cycle of transmigration we go through births and deaths.
  9. Come under the control of Yamas (the couriers of death)
  10. Are deprived of Divine gifts, blessings and Divine virtues.

This truth is revealed in Gurbani thus —

One who forgets God is filthy, poor and low.
The fool does not understand the Creator Lord; instead, he thinks that he himself is the doer.

“ਸਭੇ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਜਾਂ ਤੁਧਹੁ ਭੁਲੀਐ ॥
ਜੇ ਕੀਚਨਿ ਲਖ ਉਪਾਵ ਤਾਂ ਕਹੀ ਨ ਘੁਲੀਐ ॥
ਜਿਸ ਨੋ ਵਿਸਰੈ ਨਾਉ ਸੁ ਨਿਰਧਨੁ ਕਾਂਢੀਐ ॥
ਜਿਸੁ ਖਸਮੁ ਨ ਆਵੈ ਚਿਤਿ ਤਿਸੁ ਜਮੁ ਡੰਡ ਦੇ ॥
ਜਿਸੁ ਖਸਮੁ ਨ ਆਵੀ ਚਿਤਿ ਰੋਗੀ ਸੋ ਗਣੇ ॥
ਜਿਸੁ ਖਸਮੁ ਨ ਆਵੀ ਚਿਤਿ ਸੁ ਖਰੋ ਅਹੰਕਾਰੀਆ ॥
ਸੋਈ ਦੁਹੇਲਾ ਜਗਿ ਜਿਨਿ ਨਾਉ ਵਿਸਾਰੀਆ ॥” (ਪੰਨਾ-੯੬੪)

“ਨਾਨਕ ਨਾਇ ਵਿਸਾਰਿਐ ਸੁਖੁ ਕਿਨੇਹਾ ਹੋਇ ॥” (ਪੰਨਾ-੩੨੦)

“ਨਾਨਕ ਨਾਇ ਵਿਸਾਰਿਐ ਸਭ ਮੰਦੀ ਰੁਤੇ ।” (ਪੰਨਾ-੩੨੧)

“ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਹੁ ॥
ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪੁਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥” (ਪੰਨਾ-੧੩੩)

“ਸਰਬ ਦੁਖ ਜਬ ਬਿਸਰਹਿ ਸੁਆਮੀ ॥
ਈਹਾ ਉਹਾ ਕਾਮਿ ਨ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥” (ਪੰਨਾ-੩੬੪)

“ਕਉਤਕ ਕੋਭ ਤਮਾਸਿਆ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਸੁ ਨਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕੋਭੀ ਨਰਕ ਬਰਾਬਰੇ ਉਜੜੁ ਸੋਈ ਥਾਉ ॥” ਪੰਨਾ-੭੦੭)

“ਬਿਸਰੈਤ ਹਰਿ ਗੋਪਾਲਹ ਨਾਨਕ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਉਦਿਆਨ ਭਰਮਣਹ ॥” (ਪੰਨਾ-੭੦੭)

ਇਸ ਲੇਖ ਦੇ ਨਿਚੋੜ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

‘ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ’—ਖਿਆਲਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ, ਮਨੋਕਲਪਿਤ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ, ਖਿਆਲੀ ਢਕੋਂਸਲੇ ਨਹੀਂ, ਹਠ ਧਰਮ ਨਹੀਂ, ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ, ਫਿਲੋਸਫੀ ਨਹੀਂ, ਕਰਮ ਕਿਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਵਲਵਲੇ ਨਹੀਂ, ਜੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਸੁੰਨ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ, ਇਹ ਤਾਂ—ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਗੁਪਤ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਸਵੈਪਨਾ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਰੁਣ-ਬੁਣ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ-ਰੋਂ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਰੋਂ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ, ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਸਹਜ ਚਾਲ ਹੈ ‘ਜੀਵਤ ਮਰਣਾਂ’ ਹੈ, ‘ਆਪ ਗਵਾਉਣ’ ਹੈ, ‘ਬੰ-ਖਰੀਦੇ ਗੋਲਾ ਬਣਨਾ’ ਹੈ, ਇਲਾਹੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਮ ਖੇਲ ਹੈ, ਖੇਲ ਨਿਰਾਲੀ ਹੈ, ਸਹਜ ਖੇਲ ਹੈ, ਚੁਪ-ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਚਾਉ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ, ‘ਹੁਕਮੁ’ ਹੈ, ‘ਸਬਦੁ’ ਹੈ, ਨਾਮੁ ਹੈ ।

ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ‘ਆਤਮਿਕ ਧਰਮ’ ਵਿਚ—ਵਿਤਕਰਾ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ, ਈਰਖਾ, ਦਵੈਤ, ਨਫਰਤ, ਤਅੱਸੁਬ, ਟਾਕਰੇ, ਝਗੜੇ, ਲੜਾਈਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ॥

- 1 *When I forget You, I endure all pains and afflictions. Making thousands of efforts, they are still not eliminated. One who forgets the Name, is known as a poor person..... One who does not remember his Lord and Master, is punished by the Messenger of Death. One who does not remember his Lord and Master, is judged to be a sick person. One who does not remember his Lord and Master, is egotistical and proud. One who forgets the Name is miserable in this world.* 964
- 2 *O Nanak, if they forget the Name, how can they ever find peace?* 320
- 3 *O Nanak, if one forgets the Name, all the seasons are evil.* 321
- 4 *She has forgotten the Lord, her Life-companion, her Master; she has become attached to Maya, the deceitful one..... 133 Forgetting the Merciful Lord, they are ruined. Without God, there is no other at all.*
- 5 *Everything is painful, when one forgets the Lord Master. Here and hereafter, such a mortal is useless.* 394
- 6 *In the midst of millions of games and entertainments, the Lord's Name does not come to their minds. O Nanak, their home is like a wilderness, in the depths of hell.* 707
- 7 *If mortals forget the Lord of the world, O Nanak, they are just wanderers in the wilderness.* 707

This lekh (article) can be summoned up as follows:-

“Spiritual Religion’ is not a subject of thoughts. It is not imaginary tradition It is not cleverness. It is not a thoughtful myth. It is not dogged religion. It is not intellectual knowledge. It is not philosophy. It is not rites-rituals. It is not aspiration. It is not emotions. It is not emptiness; – On the contrary it – is in-laid, is hidden, is spiritual desire, is spiritual love of one’s inner being, is spiritual melody, is spiritual life-current, is flow of life-current, is spontaneous current of the flow, is dead (to the world of materialism while still) while living, is losing one’s egotism, is becoming a ‘purchased (irretrievable) slave’, is doing Divine service, is accepting Divine Will, is a play of love, is a novel play, is spontaneous play, is silent love, is the joy of love, is the hue of love, is the relish of love, is the intoxication of love, is the command, is the Shabad (Word), is the Naam.

Therefore in this ‘spiritual religion’ there is no room for disagreement, enmity-opposition, jealousy, duality, hatred, religious fanaticism, conflicts, quarrels, fighting.

ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਆਤਮਿਕ 'ਭਾਵਨਾ' ਜਾਂ 'ਸ਼ਰਧਾ'—

ਪੜ੍ਹੀ-ਪੜ੍ਹਾਈ

ਸਮਝੀ ਸਮਝਾਈ

ਸਿਖੀ-ਸਿਖਾਈ

ਜਾਣੀ-ਜਣਾਈ

ਖੋਜੀ

ਖਰੀਦੀ

ਮੰਗੀ, ਯਾ

ਦਿਤੀ

ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਹ 'ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨਾ,' ਸਿਰਫ—

ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੁਆਰਾ

ਆਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਵਾਲੇ

ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ

ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ

ਸੰਤਾਂ

ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ

ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ, 'ਲਾਗ' ਜਾਂ 'ਛੋਹ' ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

“ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਬਿਨਾ ਭਾਉ ਨਹੀਂ ਉਪਜੈ

ਭਾਵ ਬਿਨੁ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ਤੇਰੀ ॥”

(ਪੰਨਾ-੬੯੪)

“ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਹੋਵੈ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਓਹੁ ਵਧਾਈਐ ਤਿਉ ਤਿਉ ਹਰਿ ਸਿਉ ਰੇਗੁ ॥”

(ਪੰਨਾ-੭੧)

“ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਸਾਧਸੰਗਿ ਭਗਤਿ ਵਛਲੁ ਪਾਰਸੁ ਪਰਸੈ ॥”

(ਵ: ਭਾ: ਗੁ ੩੯/੧੨)

Religious or spiritual 'desire' or 'faith' cannot be –

studied or taught

understood or explained

learnt or tutored

known made to be known

researched

purchased

requested or

given.

This faith-filled-desire can only be obtained –

through Guru's Grace

by being in the company, by being 'close' or by the touch of those

who lead spiritual life

who are spiritually elevated

who are Guru orientated beloveds

who are saints

who are great souls.

*Without the Saadh Sangat, the Company of the Holy, love for the Lord does not well up;
without this love, Your devotional worship cannot be performed. 694*

*The Supreme Lord showers His Mercy, and we find the Saadh Sangat, the Company of the Holy.
The more time we spend there, the more we come to love the Lord. 71*

The cup of love is quaffed (drunk) in the holy congregation and there only the loving devotee is able to the touch of the philosopher's stone (God). Bh Gu Var 39/12

ਚਲਦਾ.....

Cont/...Lekh 52